



Euroopa Liit  
Euroopa  
Regionaalarengu Fond



Eesti  
tuleviku heaks

# EESTI RÄNDEPOLIITIKA KUJUNDAMISE ALUSED

Raul Eamets Tiit Tammaru

2020



**RITA-RÄNNE**  
projekt

RITA-RÄNNE projekt aitab välja töötada teaduslikult põhjendatud innovaatilisi lähenemisi rände ja lõimumise protsesside juhtimiseks Eestis, eesmärgiga aidata kaasa majanduse arengule ja ühiskonna sidususe suurenemisele

## ÜLDISED PÕHIMÕTTED

Kõigepealt on vaja üldist poliitilist kokkulepet erinevate rändeliikide osas. Milliste rändepoliitikate osas on tarvilik riigi aktiivsem sekkumine ning milliste rändeliikide osas lähtutakse rahvusvahelisest tavast.

- **Töörännet** saab ja peab riiklikult juhtima. Rahvusvaheline kogemus viitab sellele et kõrgelt kvalifitseeritud tööjõule tehakse soodustusi (talentide riiki meelitamine) ja vähe kvalifitseeritud tööjõu sissevoolule seatakse rangeid piiranguid.
- **Õpirännet** reeglina soositakse, sest selles nähakse hariduse eksporti. Kolmandate riikide tudengitele tavaliselt kehtestatud õppemaksud, mis katavad õpetamise kulud. Arenenud riikides vastavad stipendiumite ning õppelaenude süsteemid madalama sissetulekuga riikidest pärit tudengitele.
- **Pererännet** reguleeritakse reeglina läbi pereliikme määratluse (lähisugulasi reeglina ei piirata)
- **Põgenike** vastuvõttu reguleerivad vastavad EL tasemel tehtud kokkulepped ja rahvusvahelised konventsioonid.

Ühte universaalset rändepoliitikat ei ole. Edukad on need riigid, kes tegevad rändepoliitika pideva kohandamisega, sest olukord tööturul ning inimeste mobiilsus on pidevas muutumises.

## EESTI RÄNDEPOLIITIKA EESMÄRK

Lähtume eeldusest, et Eesti on muutnud täna selgelt rände sihtriigiks ja seetõttu vajame süsteemset ja tarka rändepoliitikat. Rändepoliitikat kavandades peame arvestama sellega, et EL valitseb tööjõu vaba liikumine ja seega teatud osa inimeste liikumisest me rändepoliitikaga reguleerida ei saa. Eesti Vabariigi rändepoliitika kujutab seega endast reegleid kolmandatest riikidest saabuvate inimeste suhtes.

Eesti jääb suure tõenäosusega pikaks ajaks peamiselt SRÜ riikidest tuleva rände sihtmaaks, Aasia, Aafrika jne piirkonnast tulnud migrantide huvi on pigem liikuda Põhjamaadesse, kus elatustase kõrgem. Erinevus Eesti elatustasemega jääb suure tõenäosusega veel 10-15 aastaks. See toob kaasa kahesugused tagajärjed: suuri kultuurikonflikte on ilmselt vähem võrreldes Põhjamaadega, samas on olemas julgeolekupoliitiline oht, et migrantid satuvad Venemaa foruumi. Lisaks suurendab see segregatsiooni.

**Rändepoliitika eesmärk: Rändepoliitika peab tagama eesti keele ja kultuuri säilimise ning arvestama Eesti riigi lõimumisvõimekusega, samas aitama kaasa majanduse jätkusuutlikule arengule ja konkurentsivõime kasvule.**

## VÕIMALIKUD LAHENDUSED EESTI RÄNDEPOLIITIKA JAOKS

Kõigepealt peaksime eristama kõrgelt kvalifitseeritud töötajad madalalt kvalifitseeritud töötajatest. Eristamise aluseks on ühelt pool haridustase ning teisalt vastava valdkonna keskmine palgatase.

Kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu puhul räägime reeglina alalistest töölubadest. Alaline ränne toetub sisserände piirarvule, töörännet reguleerivale punktisüsteemile<sup>1</sup> ning haridusele ning kvalifikatsioonile vastava töökoha olemasolule.

Vähe kvalifitseeritud tööjõu puhul räägime ajutistest töölubadest, mis lõppedes toob üldjuhul kaasa tagasirände. Teatud juhtudel võivad ajutised elamisload vaheastmeks alalise tööloa saamisele (teatud lõimumistingimuste, täitmisel).

Ajutine ränne toetub tööturu vajadustele ning tööturustele (hindamaks, kas kohapeal on vajalik tööjõud olemas) , pluss lisandub palgakriteerium, mis võib erialati või majandusharu lõikes varieeruda.

**Töörännet reguleeriv tänane kvoodisüsteem võiks säilida alalist elamis- ja tööloa taotlevatele inimestele. Kvoodi suurus võiks olla ajas muutuv, sõltudes riigi üldisest majanduslikust olukorrast ning lõimumisvõimekusest.**

Tööränne toetub punktisüsteemile, mille rakendamine peaks olema kiire, läbipaistev ja efektiivne. Punktisüsteemi olulisemad komponendid on keeleoskus, haridus, vanus, töökogemus ja seotus Eestiga (varasem siin töötamine või õppimine). Komponentide kaalud on poliitilise kokkuleppe küsimus.

Lisaks punktisüsteemile jääks esialgu tänane erandite süsteem kehtima, sest see on tekkinud lähtuvalt riigi ja praktilise elu vajadustest.

---

<sup>1</sup> Punktisüsteemi olemus seisneb selles, et me sätestame riigi poolt teatud tunnuste komplekti (haridus vanus, eriala, töökogemus jne), mis lähtub sihtriigi tööturu vajadusest ja mille olemasolu võimaldavad inimesel lihtsustatud korras taotleda elamis ja tööloa.

# LISA

## Taustainformatsioon, rändepoliitika liigitused ja definitsioonid

Töörändepoliitika jaguneb kahe peamise suuna vahel: töökohapõhine (põhineb tööturu nõudlusel ehk on tööandja keskne) ja oskustepõhine (lähtub riigi huvidest) poliitika.

Oskustepõhise süsteemi (ka punktisüsteem) olemus seisneb selles, et me sätestame riigi poolt teatud tunnuste komplekti, mis eeldatavasti võimaldavad inimesel kergemini ühiskonda lõimuda (nii majanduslikus kui sotsiaalses mõttes) ning vastav riigi vajadustele. Punktisüsteemis teatud lävendi ületajatele võimaldatakse elamis ja töötamisluba lihtsustatud korras. Igal inimesel on võimalik neti teel kontrollida oma võimalikku punktiskoori, sisestades vastavad andmed siseministeeriumi koduleheküljel olevasse rakendusse.

Puhtalt oskustepõhise süsteemi peamiseks miinuseks see, et kui ei arvestata vakantse töökoha olemasolu, siis võib juhtuda, et riiki siseneb töötaja, kellel on küll kõrged hariduse näitajad (doktorikraad), kuid kes töötab tavatöolisena, sest erialast ja haridustasemele vastavat töökohta ei ole. Tulemuseks on, et migrantid ei tööta haridusele vastaval ametikohal.

Lahenduseks on punktisüsteemi kombineerimine haridus ja kvalifikatsioonitasemele vastava töökoha olemasoluga. Täpsemalt on töökoha olemasolu eeldus ja punktisüsteem täpsustab, keda riiki kõige enam oodatakse.

Ainult töökohapõhine süsteem, lähtub tööandjate vajadusest ja on sarnane täna Eestis toimiva süsteemiga. Sellise süsteemi miinuseks on see, et võidakse tuua sisse tööjõudu sellistele töökohtadele, kus reaalselt vajadust ei ole (sellele aitab vastu seista OSKA tööjõu vajaduse analüüsi tulemustega arvestamine). Teiseks, tuuakse töötajaid madala sissetulekuga töökohtadele (vastu toimivaks teguriks oleks palgakriteerium), et säilitada kuluefektiivsus ja konkurentsivõime. Samuti majanduse tsükliline iseloom ja pidev ametite struktuuri muutus võib tekitada olukorra, kus täna toovad tööandjad riiki inimesi, keda homme pole vaja.

Tööturu testid ja tööjõupuuduse kriteeriumite hindamiseks on vaja objektiivset ja teaduslikku alust. Eestis on olemas OSKA projekt, mis peaks muutuma järjepidevaks tööturu nõudluse ja pakkumise monitooringuks, kus perioodiliselt uuendatakse sektoripõhiseid andmeid.

Õpirände aga ka töörande puhul võiks kaaluda ka lepingu sõlmimist sisserändajaga, kus sätestatakse ära vastastikused (riik ja kodanik) õigused ja kohustused ning tingimused, millal elamisluba võidakse tühistada.

Sotsiaalsete partnerite (tööandjate ja töötajate esindusorganisatsioonide) roll rändepoliitikas võiks seisneda järgmist tegevustes:

- Usaldusväärse tööandja kontseptsiooni väljatöötamine
- OSKA monitooringus osalemine ja sinna sisendi andmine
- Tööturu testis osalemine ja sisendi andmine